

**10. přednáška z cyklu “Úvod do anthroposofie”
Prednesené v Praze 24.11.1990**

**Rosikruciánský impuls
v duchovním vývoji západu**

Zdeněk Váňa

Když Rudolf Steiner zahájil svou působnost jako duchovní učitel, zdůrazňoval, že duchovní věda, kterou zakládal na počátku 20. století, je pokračováním pravého rosikruciánství, a to v nové, době přiměřené formě. Jedna z prvních meditací, kterou doporučoval pro vnitřní práci, byl také symbol kříže s růžemi. Proč právě tento symbol a proč tento duchovní proud, který patří k nezáhadnějším hnutím v duchovním životě Evropy a o němž až donedávna byly známy pouze legendy? Dovolte, abych předeslal nejprve stručný historický přehled. Teprve v posledních letech dochází i vnější historiografie, zejména anglická, k překvapujícímu objevu o závažné úloze, kterou sehrály rosikruciánské vlivy v novodobých kulturních dějinách Evropy.

Pokusím se dnes odpovědět, pokud to rámeček jedné přednášky dovolí, alespoň zčásti na položenou otázku. Musíme se přitom vrátit až do počátku 17. století, kdy ve střední Evropě - a také v Praze, jak se o tom zmiňuje Komenský - kolovaly rukopisy, jejichž obsah vyvolával velké vzrušení, zejména pak když v letech 1614-1616 vyšly v Kasselu, Frankfurtu n. M. a Strasburgu tiskem. Byla to především Fama Fraternalitatis čili “Objevení Bratrstva nejvyššího řádu Růžového kříže”, po něm pak Confessio Fraternalitatis, vytyčující cíle tohoto Bratrstva, a nakonec nejstarší z těchto rukopisů, proslulá “Chymická svatba Christiana Rosenkreuze”. Fama Fraternalitatis (Kassel 1614) přináší životopis osobnosti zvané Christian Rosenkreutz, líčí založení Bratrstva, způsob jeho činnosti a vypráví též o nalezení jeho hrobu r. 1604. Podle ní se Chr. Rosenkreutz narodil r. 1378 v Německu v urozené, ale chudé rodině. Byl proto už jako pětiletý dán do kláštera. Naučil se tu řecky a latinsky a když mu bylo 16 let, vydal se spolu s jedním řádovým bratrem na cestu do svaté země. Onen bratr však zemřel cestou na Kypru a tak Chr. Rosenkreutz cestoval dále sám, až dorazil do Damašku.

Setkal se s tamními mudrci, kteří ho přijali jako někoho, kdo je tu již dávno očekáván, oslovili ho jménem a věděli o něm vše. Od nich získal hlubší poznání přírody, zejména ve fyzice a matematice. Naučil se tu arabsky, takže mohl přeložit knihu M (Liber Mundi), kterou pak přinesl sebou do Evropy. Podle R. Steinera tu měl kromě toho stejný zážitek Krista jako apoštol Pavel, a to na stejném místě. V Damašku strávil 3 roky a odtud už neputoval do Jerusaléma - stejně jako Pavel po zážitku před Damaškem nepotřeboval už tradiční křesťanství, ale do Egypta, kde prohloubil své poznání přírody (rostlin a zvířat) a po krátkém pobytu odplul na doporučení arabských mudrců do Fezu v Maroku. Tehdy to bylo kvetoucí kulturní město, kde působili věhlasní mágové. Jejich pomocí mohl Chr. Rosenkreutz proniknout do světa elementárních bytostí a získat mnohá tajemství, i když si uvědomil, že tamní magie je pokažena islámem. Ve Fezu strávil 2 roky a pak se odebral do Španělska, kde měl rozhovory s tamními učenci o nedostacích dosavadního vědění, s nímž nesouhlasí nové poznatky, o nedostacích církvi i v

morální filozofii. Zároveň přednesl návrh k nápravě, především ustavení Společnosti (Societas), která by sjednocovala všechno vědění a moudrost a působila plodně i na sociální život. Tato Společnost neměla podléhat ani církvi, ani státu, ale měla být zcela svobodná, jako buňka prohloubeného duchovního života. To byla základní rosikruciánská idea, na svou dobu neslýchaně nová, která o mnoho později inspirovala i našeho Komenského v jeho Pansofii. Tehdy (na přelomu 14.-15. století) se však setkala s nepochopením, neboť doba nebyla pro něco takového zralá - ani ve Španělsku, ani v jiných zemích, jež Chr. Rosenkreutz pak navštívil. Učenci se báli přiznávat své omyly, aby neztratili věhlas (často se to děje dodnes), idea však dále žila v mnohých hlavách jako ideál, který byl alespoň polovičatě realizován až v 17. století v Akademii věd v Anglii, Francii a Německu, které však vznikaly pouze na národní základně a v závislosti na státu. Po strastiplných cestách a marných snahách se Chr. Rosenkreutz vrátil asi r. 1401 do Německa, kde žil po několik let ve skrytu, přestože by si svými mimořádnými schopnostmi mohl získat velkou slávu. Oddával se jen svému bádání, zejména v alchymii, a meditacím.

Později si vyvolil 7 žáků (z toho 3 ze svého bývalého kláštera), kteří svými vědomostmi převyšovali ostatní, a svěřil jim pod závazkem mlčení své znalosti. Tak vzniklo na počátku 15. století Bratrstvo Růžového kříže, jehož členové žili v celibátu, měli své magické písmo i jazyk. Po instruování se rozešli do různých zemí, aby působili ve světě. Při každoročních schůzkách se dohodli, co má být vykonáno. Tak zůstávali v jednotě, vzájemné lásce a v tajnosti. Byli prosti všech nemocí, ale každý zemřel v jemu určeném čase, jehož hodinu nesměl předem vědět, aby se tak udržoval ve stálé připravenosti. Před svou smrtí svolal Chr. Rosenkreutz své žáky - jeho hrob byl připraven. Zemřel ve věku 106 let r. 1484. Dále pak Fama sděluje, jak byl r. 1604 objeven jeho hrob v domě jednoho z bratrů, s nestráveným tělem Chr. Rosenkreutze. Popis hrobky naznačuje, že nejde o fyzickou skutečnost, ale o imaginaci, o duchovní prostor, v němž se soustřeďovala působnost Bratrstva a kterou vyjadřuje i kniha v ruce Chr. Rosenkreutze, obsahující na konci známou rosikruciánskou průpověď:

*Ex Deo nascimur,
In Iesu morimur,
Per Spiritum sanctum reviviscimus.*

Dotvrzují to pak i závěrečná slova Famy: "Náš dům, ačkoliv jej vidělo 100 000 lidí, zůstane navždy nedotčen, nepoškozen a skryt před mrzkým světem." Fama nás dovádí tímto obrazem na počátek 17. století, který byl významným mezníkem v dějinách rosikruciánského hnutí, neboť tehdy vystoupilo zčásti z úplného mlčení (= objev hrobu), a to s určitým vnějším posláním pro další vývoj Evropy, v němž šlo, jak si dále povíme, především o přispojení duchovního a praktického života. O cílech Bratrstva hovoří zejména 2. spis, který vyšel r. 1615 ve Frankfurtu nad Mohanem a byl určen všem učencům v Evropě - Confessio Fraternalitatis. Zdůrazňoval, že je třeba studovat vedle Bible i velkou knihu přírody, která je otevřena všem lidem, ale je třeba se v ní naučit číst. Písmena, která vložil Bůh do Bible, vtiskl i do všeho stvoření - proto je třeba usilovat o poznání přírody, především v medicíně a alchymii (varuje však před falešnými alchymisty - Bratrstvo za své služby nežádá peníze). Vyznává Krista, vede křesťanský život a zve k sobě každého, komu se ukázalo totéž světlo a komu to dovolí vůle Boží (tj. jeho karma).

Odmítá rouhání proti Kristu jak v podobě církevního dogmatismu, tak arabského islámu, jehož způsob myšlení vedl ve svých důsledcích k materialistickému chápání

přírody. (Je pozoruhodné, že stejné stanovisko zaujímal i známý lékař Paracelsus, o němž se Fama zmiňuje, že byl ve volném svazku s Bratrstvem.) Ke Confessio byla připojena tzv. Consideratio brevis (krátká úvaha), kterou napsal jakýsi Filip á Gabella - zřejmě pseudonym neznámého autora. Projevují se v ní silné vztahy k dílu velkého anglického matematika a mága alžbětinské doby - Johna Dee, v němž angličtí historici nyní spatřují jednoho z příslušníků rosikruciánského hnutí z doby před jeho veřejným vystoupením. V dalším se o něm ještě zmíníme.

Třetím významným spisem byla "Chymická svatba Chr. Rosenkreutze anno 1459", která byla vydána r. 1616 ve Strasburgu, ale kolovala dlouho předtím jako rukopis (např. Komenský se zmiňuje o něm již k r. 1610 v Praze) a podle všeho vznikla již r. 1604. Autor tohoto spisu je bezpečně znám - luteránský pastor Johann Valentin Andrae, který se narodil r. 1586 ve Württembersku, od r. 1601 studoval v Tübingen a již v letech 1602-1603 napsal své první literární pokusy - komedie "Esther" a "Hyacinth". Projevoval se již v tomto raném mládí jako slibný spisovatel, inspirovaný anglickým divadlem, zejména Shakespearem, jemuž se velmi obdivoval. Vládcem Württemberska byl tehdy vévoda Bedřich I., alchymista, okultista a anglofil - bylo tu tedy příznivé prostředí pro vznik spisu, jako byla Chymická svatba. Významnou postavou tu byl též Christian z Anhaltu, patron alchymistů a dobrý přítel našeho Petra Voka z Rožumberka. Od něho vyšel podnět, aby Bedřich Falcký, který měl za manželku Alžbětu Stuartovnu, se stal českým králem.

J. V. Andrae psal Chymickou svatbu jako osmnáctiletý mladík a když tento spis studujeme, je na první pohled zřejmé, že to nemůže být jeho osobní výtvar, nýbrž že jej psal z intuice, v níž sloužil jen jako citlivý prostředník a co sám v pozdějších letech nebyl schopen svým rozumem plně uchopit. Chymická svatba popisuje v zážitcích 7 dnů cesty, vedoucí ke spojení lidské duše s Duchem světa. V tom se liší tato "chymická svatba" od "svatby mystické" (communio mystica), která ve středověké křesťanské mystice hledala spojení s Bohem ve vlastním nitru, tj. ono "Kristus ve mně", zatímco v "chymické svatbě jde o spojení s duchovním makrokosmem, světovým duchem, který působí v přírodě ("já v Kristu"). Proto jsou tu používány imaginativní obrazy vzaté z alchymie - z knihy přírody (Liber mundi jako hlavní studijní kniha Rosikruciánů). Ve vnějších přírodních procesech byl hledán obraz dějů ve vlastní duši. Tak se líčení "Chymické svatby" vztahuje ve svých fantastických, místy až groteskních obrazech ke skutečné duchovní zkušenosti - k zasvěcení, k výstupu do duchovního světa po 7 stupních.

Chymická svatba

1. den: setkání s vlastním andělem, rozhodnutí nastoupit cestu. Imaginace věže - vědomí o uvěznění ve fyzickém těle, vytahování vzhůru po provaze - odpoutávání od fyzického těla.

2. den: nastoupení cesty; průchod 1. branou (spánku) - prožívání étherného světa; 2. branou do astrálního světa - velký "mumraj" v sále, kde je třeba osvědčit pokoru.

3. den: den zkoušky a soudu - vážení 7 závažími, kdo obstojí, stává se "rytířem zlatého rouna" (duše rozumová).

4. den: v královské síni - vlastní duchovní svět, setkání se 3 králi - vlastní duševní síly; divadelní představení - osudy duše ve světě, zápas dobra se zlem; stětí králů - nutnost oběti obyčejného poznání a jeho proměny.

5. den: sestup do sféry nevědomí (spící Venuše); od pólu poznání k pólu vůle - vlastní alchym. cestu, práce v laboratoři na proměně mrtvých sil přírody i vlastní duševnosti.

6. den: alchym. proces po 7 stupních, kde se odehrávají 3 základní procesy: merkur - sulfur - sal; výsledek: oživení mrtvé substance v čisté nadsmyslově-fyzické formě; zmrtvýchvstání duševních sil; probuzení vyššího já - chymická svatba.

7. den: návrat do pozemského života, v němž je nyní možno působit z ducha, skrze probuzeného vyššího člověka.

Ve svých pozdějších spisech, které napsal již ze své hlavy, nedosáhl J. V. Andrae geniality "Chymické svatby", je však pozoruhodné, že ideálům, do ní uloženým, zůstal v podstatě věren. Distancoval se pouze od falešných rosikrucianů - fantastů, kteří se za rosikruciany pouze vydávali, zatímco praví zůstávali nepoznání. R. 1618 založil dokonce Societas Christiana (Obec křesťanů) - malá skupina s krátkým trváním. Velký ohlas měl jeho spis z r. 1619 "Rei publicae Christianae politanae descriptio - utopie cele založená na rosikrucianských ideích, která měla velký vliv na Komenského "Labyrint světa". Ve 12. kapitole se Komenský zmiňuje o svém počátečním nadšení pro rosikruciany a pak zklamání po r. 1620 (R. Steiner se zmiňuje o tom, že to byla právě třicetiletá válka, která znemožnila uskutočnění rosikrucianských podnětů). Jinak zůstal Komenský myšlenkově blízko Andraemu, s nímž si dopisoval a rosikrucianské ideje se znovu projevují právě v jeho Pansofii, která opět ze své strany inspirovala svobodné zednáře ("zednářský manifest" při založení anglické lóže r. 1717).

REGULE ROZIKRUCIÁNOV

Príslušník Bratstva ružového kríža:

- 1. Miluje Boha nado všetky veci.**
 - 2. Zasväťí svoj čas duchovnému vývoju.**
 - 3. Je úplný altruista.**
 - 4. Umiernený, skromný, tichý a plný energie.**
 - 5. Učí sa poznávať v sebe pôvod a podstatu kovov.**
 - 6. Chráni sa pretvácky.**
 - 7. Žije v stave nepretržitého obdivu k Najvyššiemu.**
 - 8. Zvládne teóriu pred praxou.**
 - 9. Vykonáva dobročinnosť ku všetkým živým bytostiam.**
 - 10. Číta starobylé knihy múdrosti**
 - 11. Snaží sa pochopiť ich skrytý význam.**
 - 12. Arkánium Ružového kríža je čisto vnútorné.**
- (Madathanus)**

Pod vlivem Andraeho a prvních rosikrucianských spisů psala v 1. polovině 17. století řada dalších autorů, např. Samuel Hartlib, autor utopie "Macaria", Julius Sperber, neznámí autoři, píšící pod pseudonymem, např. Theophilus Schweighardt, Florentinus de Valentia, autor apologie "Rosa floescens", ve Francii Gabriel Naudé, rovněž významný apologetik rosikrucianských ideí proti útokům jesuitů, v Anglii známý paracelsista Robert Fludd, abych jmenoval alespoň některé. Historické

studium z poslední doby, především anglických historiků naznačuje, že určité rosikruciánské centrum působilo i v Čechách, a to již v době před vystoupením rosikruciánského hnutí na veřejnost. Středem pozornosti se stala, jak jsme již uvedli, zejména záhadná postava velkého anglického matematika a mága alžbětinské doby - Johna Dee, v němž historici nyní spatřují jednoho z předních členů rosikruciánského bratrstva z doby jeho skrytého působení.

Tento John Dee přesídlil r. 1583 do Prahy a napsal tu svou knihu "Monas hieroglyphica", jejíž myšlenky se znovu objevují v rosikruciánských spisech z let 1615-1616, a to jak už v citovaném Consideratio brevis, tak i v Chymické svatbě, kde se objevuje i jeho ústřední symbol Monady, obsahující v sobě znaky všech planet. John Dee pak působil i u Viléma z Rožmberka a zejména u jeho mladšího bratra Petra Voka v Třeboni, kde se zdržel až do r. 1589.

Jinou významnou postavou byl lékař Rudolfa II. Michael Maier, který napsal vynikající obranu rosikruciánských spisů proti útokům Libaviovým, Menapiovým a d. "Silentium post clamores" a řadu dalších spisů. Dalším císařovým mužem, který měl kontakty s rosikruciány, byl matematik, astronom a alchymista Tadeáš Hájek z Hájku, který se zasloužil zejména o povolání Tychona de Brahe a J. Keplera do Prahy. Podle zásad R.C. léčil nemocné zdarma. V Praze, která byla tehdy kulturním centrem Evropy, působil i slavný polský alchymista Michael Sendivoj, jehož jméno je uváděno ve spise Speculum rhodostauroticum (1618) mezi členy Bratrstva R.C.

Rosikruciánskými idejemi se zabýval ve svých spisech i dvorní rada Rudolfa II. Václav Budovec z Budova, přední člen Jednoty bratrské, popravený r. 1621 na Staroměstském náměstí. I když měl i některé námitky, zastával se Bratrstva R.C. proti útokům a obdivoval jeho práci. Rosikruciánský vliv je ostatně patrný i u jiných představitelů Jednoty, zejména u Komenského, jak jsme se už o tom zmínili. Stejně tak jsme se už dotkli vztahů k rosikruciánskému prostředí v případě "zimního krále" Bedřicha Falckého, kterého doporučil české protestantské šlechtě přítel Petra Voka Christian z Anhaltu. V této souvislosti je třeba se zmínit ještě o jiné zajímavé okolnosti. Z příslušnosti k rosikruciánům byl podezříván i známý filosof René Descartes, který cestoval hojně po Evropě a r. 1620 se dokonce účastnil i bitvy na Bílé hoře. Pak odešel - stejně jako John Dee - do jižních Čech a oddával se tu svým filosofickým meditacím. Po návratu do Paříže byl označován za rosikruciána a hájil se tím, že je viditelný! (praví rosikruciáni zůstávají ve skrytu) Určitý vztah tu však přece jen musel být, protože se později stal učitelem Alžběty - nejstarší dcery Bedřicha Falckého v Haagu.

Ve Francii se také poprvé uskutečnil jeden z rosikruciánských impulsů - slavná Académie française, kterou r. 1635 založil kardinál Richelieu, později též Académie des sciences, kterou založil r. 1666 Colbert. Nebyly to však svobodné instituce, jak to žádal rosikruciánský manifest, nýbrž podřízené státu. 30-tiletá válka navodila totiž tragický vývoj, který místo požadované svobody a obnovy duchovního života přinesl princip státní moci. To se vyvinulo především ve Francii, která byla vlastním vítězem 30-tileté války - odtud rozkvět za Ludvíka XIV. a Richelieua. Vznikl tu princip státního mechanismu, který je vlastně protipólem sociálních impulsů R.C.

K podobnému vývoji došlo i v Anglii, kde se R.C. ideje uskutečnily jen zčásti založením Royal Society r. 1660, rovněž pouze v mezích národního egoismu. Přesto však v jejím rámci působily některé významné osobnosti, ovlivněné rosikruciánským impulsem, např. Elias Ashmole (1617-1692), astrolog a antikvář, který patřil též k prvním anglickým zednářům. Pokládá se nyní vůbec za nesporné, že vznik prvních zednářských lóží v 1. pol. 17. století souvisí s vlivy rosikruciánských idejí. Svobodní zednáři převzali sice symboliku středověkých bratrstev stavitelů katedrál, ale ve svém

úsilí o stavbu duchovního chrámu lidstva a o uskutočnění nadnárodních, všelidských ideálů, jakož i ve svých zasvěcovacích rituálech se zjevně inspirovali ze strany R.C. Některé větve zednářského hnutí zachovávaly pak rosikruciánské tradice i v 18. a 19. století a v některých západoevropských zemích působí dodnes.

Rosikruciánské vlivy však nalezneme i u významných přírodovědců 17. století, kteří hluboce zasáhli do vývoje vědomí novověku. Byl to např. Francis Bacon, který jinak proklamoval vědu založenou jen na smyslech a rozumu a navodil tím vývoj k materialismu, avšak duch doby se přesto projevil v jeho požadavku na utvoření nadnárodního bratrstva učenců - stejně jako rosikruciánský manifest a Komenský; nebo v jeho utopii "Nová Atlantis" (1627), kde jsou vztahy k idejím rosikruciánů zcela zřetelné. - Stejně tak ani Isaac Newton nebyl spokojen se svým vědeckým poznáním přírody a zabýval se, jak vyšlo nyní najevo, tajně alchymií a četl rosikruciánské spisy, hlavně Ashmolea.

Jinak se v Anglii prosadil v 17. století baconismus se svou materialisticky chápanou přírodní vědou, inspiroval i anglickou filosofii a ovlivňoval další evropský vývoj. Z něho vyrůstá i osvětenství 18. století i ideje francouzské revoluce, v jejímž pozadí působilo ovšem i svobodné zednářství, které se v 18. a 19. století stále více stávalo spíše hnutím politickým než spirituálním. To bylo vlastně odchylení od pravého impulsu rosikruciánství, jehož vnitřní substance zůstala nepochopena a působila nadále jen pod povrchem.

Pozitivní stránkou uvedeného vývoje však bylo, že osvobozoval lidské myšlení od přežitých kulturních prvků. V tomto směru zvláště působila osobnost Voltairova, který jako zednář svou myšlenku svobody a tolerance pomáhal stavět člověka na vlastní nohy. V té době však působila ve Francii ještě jiná významná osobnost, kolem níž se vytvořilo, vzhledem k jejím mimořádným schopnostem mnoho legend - hrabě Saint Germain (jeho pravou osobu je ovšem nutno rozlišit od šarlatánů, kteří zneužívali jeho jména). Působil na dvoře Ludvíka XVI. i na jiných dvorech, zůstával však spíše v pozadí. Poukazoval především na blížící se revoluci, kterou považoval za nutný důsledek dosavadního vývoje, zároveň však před ní varoval a snažil se získat pochopení pro organický vývoj společnosti ve smyslu pravé křesťanské kultury.

Ze svědectví jeho současníků vyplývá, že měl mimořádně vyvinuté životní síly (= étherné tělo) - odtud shodné výpovědi o jeho nezměněném mladistvém vzhledu po celá desetiletí. Nepotřeboval k životu příliš potravy, při hostinách nikdy nejedl a nepil (viz podobná svědectví o některých světcích). Na rozdíl od středověkých mystiků se však plně účastnil veřejného života. Měl fenomenální paměť (souvislost s étherním tělem), sahající do minulých století, o jejichž událostech vyprávěl do podrobností jako očitý svědek. Protože tehdy nebylo ještě rozšířeno vědomí o reinkarnaci, věřilo se v jeho značné stáří (což on sám nikdy netvrdil). Jeho zaměření na hlubší poznání přírody a na sociální vztahy - předvídal např. průmyslový vývoj v 19. století a technické vynálezy - svědčí o reprezentantu rosikruciánského hnutí. Podle R. Steinera to byla jedna z inkarnací Chr. Rosenkreutze samého, který mohl takto veřejně působit až do francouzské revoluce.

Dokončenie v budúcom čísle

Dokončenie zo Sophie 12

Rosikruciánské impulzy však pôsobily ďalej i v duchovnom a kultúrnom živote strednej Evropy, zejména v osobnostech, jako byl G. E. Lessing a J. W. Goethe. Lessing nebyl mystikem, ale přesto dospěl na konci svého života k ideji reinkarnace (Erziehung des Menschengeschlechtes), ve zralém věku a plně vědomě (na rozdíl od J. V. Andrae). Probleskla mu jako klíč k hlubšímu pochopení dějin a jako impuls k obnově sociálního života.

U Goetha se R.C. impuls projevil v jeho duchovním pojetí přírodních věd, zcela protichůdnému k Newtonovi nebo Baconovi. Již v mladém věku, kdy za svého posledního pobytu v Lipsku upadl do těžké nemoci a byl blízko smrti, se mu dostalo zážitku iniciace, jíž si zprvu nebyl vědom a která se pak projevovala v jeho básnické tvorbě. Odráží se to především v jeho fragmentu "Geheimnisse", kde se objevuje přímo symbol kříže s růžemi a kruh 12 s třináctým uprostřed. Důsledky této iniciace pak vrcholí v jeho "Pohádce o zeleném hadu a bílé lilii", která líčí obrazně budoucnost lidstva. Postavy 3 králů v ní (zlatý, stříbrný a železný - 3 duševní síly člověka - myšlení, citění a chtění) se čtvrtým smíšeným (disharmonické spolupůsobení těchto sil), odpovídá obrazu králů v Chymické svatbě, kteří byli Goethovi vzorem.

V Goethovi se zrcadlil čistý paprsek duchovních impulsů (zároveň s jejich zkreslením ve francouzské revoluci), který byl současně zárodkem budoucího vývoje, na nějž mohl na konci 19. století navázat R. Steiner.

Po tomto velmi stručném historickém přehledu je možno si nyní položit otázku: co bylo podstatou rosikruciánského proudu a v čem můžeme případně spatřovat jeho aktuálnost pro dnešní dobu?

1. Především je třeba zdůraznit, že jde o esoterní křesťanství - mystérijní proud, který působil ve vývoji lidstva vlastně už před Kristem, připravoval na jeho příchod ve starých mystériích a po události na Golgotě se stal prostředkem k uskutečnění Kristova impulsu na základě pravého iniciačního poznání. Jde tu o nadkonfesní křesťanství, jež v sobě vlastně obsahuje všechna ostatní náboženství. Tento proud měl své dobové proměny, neboť se přizpůsoboval změněným poměrům a stavu vědomí člověka. V raném středověku se projevoval jako proud Grálu, později v rámci řádu Templářů - a po násilném zániku tohoto řádu se teprve objevuje jako Bratrstvo R.C., připravující další fázi vývoje. Není náhodou, že Chr. Rosenkreutz přichází na zem na konci téhož století, na jehož začátku byli zlikvidováni Templáři. Tato inkarnace, jak jsme ji poznali z Manifestu, měla však svou předehru, kterou lze poznat jen duchovním bádáním. R. Steiner líčí, jak v temné době 13. století (vlastní "temný" středověk z hlediska duchovního vývoje), byl v kruhu dvanácti vychováván chlapec, do něhož bylo vtištěno, přesněji řečeno: do jeho étherného těla, které je nositelem života a paměti, všechno tehdy dosažitelné poznání. Tím byl vytvořen předpoklad pro mimořádné působení Chr. Rosenkreutze a něco, co se pak stalo trvalým zdrojem inspirace pro jeho žáky (odtud imaginace "nezetlelého těla" Chr. Rosenkreutze při objevení jeho hrobu, jak to obrazně popisuje Manifest). Na konci tohoto proudu esoterního křesťanství stojí Anthroposofie.

2. Druhým základním impulsem R.C. je změna pohledu člověka: od vlastního nitra, v němž žil středověký člověk, navenek do vnější přírody, k poznání a ovládnutí smyslového světa. S tím souvisí zrození přírodních věd a probouzí se nový duševní cíl - duše vědomá. Cílem R.C. bylo ovšem ovládnout smyslový svět a pronikat do něj, aniž člověk ztratil přitom souvislost se světem duchovním. V tomto smyslu byla právě pěstována alchymie, v níž nešlo o transsubstanciaci kovů, ale o

transsubstanciaci člověka. Pravý alchymista hledal při svých pokusech ducha, který působí tvořivě v přírodě a žije i v člověku. Proto usiloval o harmonii a syntézu poznání přírody a vnitřního duchovního života. Hledání ducha v přírodě vedlo k rosikruciánské přírodní vědě. Hledání ducha v člověku k úsilí o vytvoření sociálních vztahů, jež by odpovídaly vědomí nové doby. Příkladem tohoto dvojího aspektu R.C. úsilí je učení o 3 velkých přírodních dějích: sal, merkur, sulfur. Těmito pojmy se nerozumí příslušné substance, ale přírodní procesy, které mají svůj odraz i v trojčlenném organismu člověka.

SAL - veškerý proces srážení (tvoření soli). Pozorování tohoto děje při pokusech bylo pro R.C. zbožnou modlitbou, neboť mikrokosmicky mu odpovídá přemáhání sil směřujících k rozkladu (pudy, vášně) čistými myšlenkami, jež vedou k duchu. Nešlo tu tedy o vnější sledování procesu srážení, ale o vnitřní spojení s ním, jímž si experimentátor uvědomoval božské myšlenky v něm působící a očišťoval jimi své vlastní myšlení.

MERKUR - procesy rozpouštění, nižší i vyšší, jimž v lidské duši odpovídají nižší a vyšší formy lásky. Při sledování tohoto děje si R.C. opět v modlitbě uvědomoval působení božské lásky v přírodě i v sobě samém.

SULFUR - procesy spalování, jimž duševně odpovídá vřelá oddanost božskému světlu, vůle k oběti. Při procesu spalování si R.C. uvědomoval, že všechno je v makrokosmu založeno na oběti jedněch božských bytostí druhým. Sám se pak při tom pronikal smýšlením obětavosti, přáním oddat se božskému světlu v oběti, aby sám přinášel oběť na oltáři světa.

Takto chápanou alchymii dosahoval člověk hlubšího poznání světa, tj. nalézal "kámen mudrců", a proměňoval zároveň sám sebe, což se projevovalo mimo jiné i změnou jeho aury (viz svatozáře u světců) v "měděnou" při procesu sal, a očištěném myšlení, v "stříbrnou" při procesu merkur, v zážitku božské lásky, v "zlatou" při procesu sulfur, při obětní službě světu. To byla pravá transmutace kovů! (Připomeňme si též obrazy 3 králů v Goethově "Pohádce" - měděného, stříbrného a zlatého.) Tímto způsobem pracovali praví alchymisté ve 14.-19. století. Nebyla to práce s mrtvými látkami jako u chemie, ale práce s živými substancemi a vedoucí k morálnímu zážitku. Pravému alchymistovi šlo jen o tyto vnitřní zážitky. Jestliže při svých experimentech získával i cenné kovy, nesměl jich použít pro sebe, ale jen rozdat.

Při svých pokusech, spojených s prací na sobě samém, pronikal za máju hmoty, až na ono pomezí mezi fyzickým a étherným světem, které nazýval "panenským" (odtud symbol Panny v alchymistické symbolice) a kde vnímal, pokud dosáhl plné harmonie mezi myšlením a chtěním, esenci všech fyzických substancí - prima materia ("prach země", z něhož byl stvořen Adam). Viditelným projevem těchto nadmyslových sil prostoru a formy mu byl krystal, zároveň obraz duchovnosti lidské bytosti v jejím vztahu k fyzickému tělu. Skutečnost, že černé uhlí se v přírodě může proměnit v diamant, mu byla obrazem postupného proměňování fyzického těla skrze já v duchovního člověka - jako celého lidského vývoje na zemi. Toto proměňování bylo vlastní "prací s kamenem mudrců" (odtud též obraz Grálu - kamene či kamenné misky). To vyjadřovalo např. i čtyřverší Angela Silesia:

"Dein Stein, Chymist, ist nichts; der Eckstein, den ich mein, ist meine Goldtinktur, ist aller Weisen Stein. Betrachte das Tingieren, so siehstdu schön und frei, wie dein Erlösung und wie die Vergöttung sei."

3. Toto "tingování" (proměňování) souvisí s 3. impulsem R.C. a tím je nová stezka nadmyslového poznání, iniciace, odpovídající věku, který je obrácen k smyslovému světu. Když chtěl člověk předtím nastoupit tuto cestu, musel se odvrátit

od světa a od jeho vnějších vlivů - žít jako poustevník nebo v klášteře. Rosikrucianská cesta naproti tomu nevytrhává člověka z praktického života, ale umožňuje vyvíjet duchovní úsilí a plnit přitom všechny povinnosti, vyplývající z pozemského života. Nejsou mu překážkou, ale naopak příležitostí k osvědčení vlastních sil. To je také cesta pro moderního člověka, usilujícího o duchovní poznání.

SKRYTÉ ZNAMENIA ADEPTA

- 1. Rozikrucian je trpezlivý.**
- 2. Dobrý.**
- 3. Nepozná závist'.**
- 4. Neunáhľuje sa.**
- 5. Nie je márnivý.**
- 6. Nie je neporiadny.**
- 7. Nie je ambiciózny.**
- 8. Nevzrušuje sa hned'.**
- 9. Nezmýšľa zle o druhých.**
- 10. Miluje spravodlivosť.**
- 11. Miluje pravdu.**
- 12. Vie, ako byť tichým.**
- 13. Verí tomu, čo vie.**
- 14. Má pevnú nádej.**
- 15. Nenechá sa rozrušiť bolesťou.**
- 16. Zostáva vždy členom svojej spoločnosti.**

To prezradil jednému pútnikovi anjel, ktorý mu vzal srdce a položil na jeho miesto žeravý uhlík. (Madathanus)

Proto také mohl R. Steiner na tento duchovní proud navázat, a to jak ve smyslu esoterního křesťanství, tak i v obrácení k přírodě a přírodní vědě a ve spojení vnitřního úsilí s praktickým životem. Anthroposofie se spojuje s novodobým přírodovědným poznáním, neboť to odpovídá vývojovým tendencím člověka: pronikáním do fyzického světa se probouzí jeho nový duševní článek - duše vědomá. Tragikou tohoto vývoje pouze je, že přírodovědné poznání nabylo jednostranných, materialistických rysů, s mrtvým, pasivním myšlením, vázaným na smysly, jež odcizuje člověka duchu. Proto anthroposofie doplňuje přírodní vědu vědou duchovní, která člověku zachovává tuto souvislost s duchovním světem. Jestliže se jí člověk důsledně zabývá, může dosáhnout těchže sil, o jaké se usilovalo při R.C. alchymistických experimentech. Úkolem člověka naší epochy je podle R. Steinera dosáhnout "čistého nazírání smyslového světa spolu se svobodnou imaginací". To bylo vlastně také součástí R.C. impulsu, který se ve své čisté podobě v minulosti sice plně neprosadil, ale jemuž se nyní otevírají nové možnosti. V tomto smyslu je tedy anthroposofie důsledným pokračováním pravého rosikrucianství, které je také jedním z hlavních duchovních proudů, na něž navazují i nová mystéria, která R. Steiner založil o vánocích r. 1923/24. Naznačuje to i skutečnost, že při jejich zakládání užil v průpovědi "základní ho kamene", která je trestí těchto mystérií naší doby, oné rosikrucianské mantry, která se objevuje i v Manifestu Bratrstva: EDN - ICM - PSSR. Zároveň ale při tom naznačil, že "kámen mudrců", o něžž usilovali rosikrucianští alchymisté, se nyní má změnit v "kámen lásky". Co to znamená?

Souvisí to s duševním vývojem člověka i lidstva jako celku, s vývojem jeho 3 duševních článků - duše pocitové, rozumové a vědomé - v němž se odrážejí i stupně vědomí, jimiž prochází jednotlivý člověk ve svém pozemském životě i lidstvo ve svém historickém vývoji. V době egyptsko-babylónské, kterou jednotlivý člověk určitým způsobem znovu prožívá asi mezi 21.- 28. rokem života, v době vlastního mládí, se vyvíjí duše pocitová (Empfindungsseele). Vědomí člověka se tu plně otevírá pro smyslový svět, v němž se učí rozlišovat mezi zdáním a skutečností. Měřítkem je tu především umění - ve starém Egyptě a Babylonu zejména sakrální umění - jež má člověku sprostředkovávat zážitek krásy, krásného zdání. Za tímto vědomě prožívaným krásným zdáním, jako za závojem Isidiným, si má člověk uvědomit pravou skutečnost. V době řecko-latinské, která doznívala až do středověké scholastiky a kterou individuální člověk znova prožívá na jiné rovině přibližně mezi 28.-35. rokem svého věku, začal člověk vyvíjet samostatné logické myšlení, kterým se učí rozlišovat pravdu od nepravdy. K tomu slouží filosofie - od prvních řeckých filosofů až po středověké scholastiky. To je pravá doba duše rozumové (Gemütsseele), pro kterou pravda je věcí života, jako nepravda zjevením smrti. Úsilí o pravdu se pak prožívá jako přemáhání smrti životem (odtud obraz Tomáše Akvinského s přemoženým Averroem u nohou).

V současné době vyvíjí člověk duši vědomou (Bewußtseinsseele). Symptodem jejího probouzení je právě obrácení k přírodě a k přírodním vědám. Člověk si začíná uvědomovat intenzivněji své fyzické tělo i své hmotné okolí a učí se je ovládat. Na tom se probouzí jeho vědomé já - člověk se vymaňuje ze skupinového vědomí svého rodu, kmene, národa, stává se plně lidskou individualitou, prožívá svou svobodu. To však má i svou negativní stránku - umocnění egoismu a z toho plynoucí konflikty.

Jako problémem duše pocitové bylo zdání, jež bylo třeba proměňovat v krásu, jako problémem duše rozumové byla nepravda, jež se měla přemáhat pravdou, tak problémem duše vědomé je zlo, které je možno překonávat jen konáním dobra. Proto zážitek vědomí já, vlastní individuality a svobody je sice nezbytným vývojovým stupněm, ale nemůže být posledním cílem vývoje člověka. Já je pouze nádobou, do níž se musí vlít obsah - a tím je síla lásky, která může proudit pouze ze svobodného já. To je také smyslem vývoje této země, která se má stát planetou lásky, jako její předchozí stupeň byl planetou moudrosti (starý měsíc), jejíž otisky nalézáme všude v přírodě.

Láska má však své stupně - od čistě smyslové, kde člověka může ještě ovládat duch klamu (Lucifer) až po lásku duchovní, očištěnou od všeho egoismu - lásku Kristovu (agapé). Po těchto stupních se člověk musí naučit vystupovat - od Lucifera ke Kristu, jehož čin na Golgotě byl právě vykoupením lásky. Láska se stává nejvyšší silou poznání. Avšak milovat neznámá pouze vědět, nýbrž konat, tj. konat dobro. To je impuls vůle, v němž se může duše vědomá teprve realizovat. Přemáhání zla konáním dobra, tj. dosažení a praktické uskutečňování oné scientia boni rosikruciánů ze 16. a 17. století, o níž jsme tu hovořili v nedávné přednášce jako o nadřazeném pojmu, jenž v sobě zahrnuje theosofii i athroposofii, toto přemáhání sil zla, jež jsou v nás i všude kolem nás, vyvíjením vůle k dobru - to není ničím jiným než projevem nesobecké lásky. Chce-li člověk jednat s tímto vědomím ve světě, musí k tomu vyvinout sílu morální intuice, a tu je možno čerpat ze dvou zdrojů: božského světla moudrosti v hlavě (Gottliches Licht) a Kristova slunce lásky v srdci (Christus-Sonne) - jak jsou vzývány v "průpovědi základního kamene". Řečeno jinými slovy a jiným obrazem - proměňovat "kámen mudrců", o nějž usilovali rosikruciáni, v "kámen lásky", zasazovaný do lidských srdcí v nových mystériích. To je také směr, který nejen navazuje na původní rosikruciánský impuls v duchovním životě Evropy, ale

vede i do budoucnosti. Z tohoto hlediska můžeme také pochopit onen mnohoznačný symbol kříže s růžemi, jenž byl znamením rosikrucianů a může i nyní sloužit v novém významu vnitřní cestě současného člověka:

Jen na spáleném dřevě přemoženého sobectví - zdroje zla - mohou vykvést čistě zářící růže lásky, která je pravým smyslem lidského života na zemi.

Na rozoznanie pravého rosikruciana od falošného sa možno dívať na toto:

- 1. Jednota učenia a slov s konaním;**
- 2. Ich oblečenie je skromné;**
- 3. Sú tichí, pokojní, pokorní a užitoční, cudní;**
- 4. Vedia vyliečiť malomocenstvo, dnu, epilepsiu a rakovinu;**
- 5. Poznajú budúcnosť každej osoby a každej krajiny;**
- 6. A ešte mnoho zázračných vied.**

Irenaeus Agnostus, 1619